

De strijd tegen de werkloosheid in het Verenigd Koninkrijk

PROF. DR. G. VANDEWALLE*

Inleiding

De recente mijnwerkersstaking in het Verenigd Koninkrijk wijst op de zwakke plek in het economisch beleid van de huidige Britse regering: gewesten met een verouderde industriële structuur worden getroffen door een hoge werkloosheid en worden haarden van toenemend misnoegen en opstandigheid. De geweldadigheden van mijnwerkers om te beletten dat sommigen van hun collega's de staking saboteren worden slechts door weinig personen in het Verenigd Koninkrijk goedgekeurd. Volgens een opiniepeiling van Mori begin september 1984 stond slechts 30% van de Britten achter de mijnwerkers tegen 46% die de „National Coal Board” steunde. Onder de leden van de vakbonden zou 39% de stelling van de mijnwerkers dat geen mijnen mogen worden gesloten ondersteunen en 37% stelt zich achter de stelling van Mac Gregor dat inefficiënte exploitaties moeten worden opgeheven. Een Gallup-enquête gaf ongeveer gelijke cijfers 1).

Er kan evenwel niet worden ontkend dat de sluiting van bepaalde mijnen voor hele gewesten gelijk staat met de opheffing van de voornaamste bron van werkgelegenheid terwijl er van overheidswege niets wordt ondernomen om dit te voorkomen. Het hoge niveau van de werkloosheid in het Verenigd Koninkrijk en de geringe vooruitzichten op enige verbetering in die situatie is een teken aan de wand dat er iets hapert aan het overheidsbeleid. Dit wordt blijkbaar te sterk geïnspireerd door ideologische beweegredenen en houdt te weinig rekening met harde feiten.

In de volgende paragrafen wordt dit beleid nader doorgelicht en onderzocht welke alternatieven er voorhanden zijn om de huidige sociale confrontaties die erger en erger dreigen te worden, te vermijden.

De oorzaken van de hoge werkloosheid en haar bestrijding

De politiek tijdens de eerste regeringsperiode van mevrouw Thatcher (mei 1979-juni 1983) was vooral gericht op het bestrijden van de inflatie door een restrictief monetair beleid. Het gestelde doel werd bereikt. In juni 1983 nam de jaarlijk-

se stijging van de kosten van het levensonderhoud af tot 3,7% per jaar. Hiervoor werd evenwel een zware prijs betaald in de vorm van een sterke achteruitgang van de industriële produktie en een verhoging van de werkloosheid.

In de laatste vijf jaar was de industriële produktie doorlopend op een lager niveau dan het gemiddelde in de jaren 1973-1978. Zij zou in volume moeten toenemen met 1/6 van haar waarde om opnieuw het peil dat in deze periode werd bereikt te halen 2). De werkloosheid steeg van 4,9% van het aantal werknemers in 1979 tot 14,7% in april 1984. In sommige steden in het Noord-Westen van Schotland en Noord-Ierland is de situatie zelfs rampzalig. In Liverpool had in april 1984 19,4% van de werknemers geen werk; in Glasgow 16,8% en in Belfast 17,2%. Het ergst is de situatie van de werkloze jongeren, die geen kans krijgen zich in de maatschappij te integreren. In januari 1984 bereikte het aantal werklozen dat minder dan 25 jaar oud was, 39% van het totaal en van dit aantal was 28% reeds meer dan één volledig jaar werkloos 3).

Deze situatie is grotendeels het gevolg van het monetaire beleid van de regering en van het gebrek aan consensus onder de diverse bevolkingsgroepen. Het restrictieve monetaire beleid, gekoppeld aan de sterke stijging van de waarde van de Britse olie-uitvoer in de periode 1979-1982, heeft namelijk tot een stijging van de wisselkoers van het Pond Sterling geleid, waardoor de kostprijs in ponden van de meeste Britse industriële producten die van gelijksoortige producten in de concurrerende landen overtrof.

Geconfronteerd met deze situatie hadden de betrokken industrieën slechts de keuze om ofwel hun produktie te verlagen, hetgeen in vele gevallen leidde tot een stijging van hun kostprijs in verband met de noodzaak de vaste kosten over hun geringere produktie te verdelen, ofwel door grote investeringen de produktiviteit te verhogen. Beide oplossingen leidden evenwel tot het uitstoten van arbeidskrachten. Om dit te verhelpen heeft de regering haar toevlucht genomen tot vier middelen: het verlagen van de belastingheffing op bedrijven, het oprichten van „ondernemingszones”, het verlenen van financiële steun aan

kleinere ondernemingen en het opvoeren van de technische scholing van jonge arbeiders. Elk van deze maatregelen werd evenwel op zo'n bescheiden schaal toegepast dat de resultaten gering bleven.

Reeds onder de Labourregering van James Callaghan waren er maatregelen genomen om de druk van de belastingen op de vennootschappen te verlichten en de investeringen aan te moedigen 4). Dit leidde er echter toe dat de bedrijven er belang bij hadden zo kapitaalintensief mogelijk te produceren, omdat geen belastingen hoefden te worden betaald op de winsten die voor de aankoop van materieel werden gebruikt. De huidige minister van Financiën Nigel Lawson heeft in zijn begroting voorzien dat geen belastingvrijstelling wordt verleend voor winsten die in voorraden worden belegd en dat de belastingvrijstelling voor investeringen in materieel geleidelijk zal worden afgeschaft om in april 1986 volledig te verdwijnen. Ter compensatie wordt evenwel de heffing op de naamloze vennootschappen in vier jaar verlaagd van 52% tot 35% 5). Deze maatregel maakt het de bedrijven mogelijk iets meer van hun winst voor beleggingen te reserveren, en zet de ondernemingen er niet toe aan hun winsten in kapitaalgoederen in plaats van in arbeid te beleggen. Op korte termijn evenwel heeft deze maatregel precies het tegenovergestelde effect, want hij zet de ondernemingen ertoe aan zoveel mogelijk te investeren nu deze investeringen nog kunnen worden afgetrokken van de winsten. Het is dus helemaal niet zeker dat de werkloosheid door deze maatregel althans op korte termijn zal dalen. Het uiteindelijke effect van de maatregel is echter moeilijk precies te bepalen.

Lawson heeft ook enkele belastingverminderingen doorgevoerd voor natuurlijke personen. Het van belasting vrijgestelde basisinkomen werd in reële termen verhoogd met 7% en de van belasting vrijgestelde gedeelten van de individuele inkomens werden geïndexeerd. Dit leidde ertoe dat de consumptie werd gestimuleerd en de conjunctuur dientengevolge in 1983 voor dat jaar opleefde 6).

Voor het financiële jaar 1984-1985 wordt een daling van de opbrengsten van de inkomstenbelasting verwacht van £ 1.820 mln. en uit de belasting op de vennootschappen van £ 280 mln. Andere wijzigingen zullen globaal £ 1.800 mln. extra opbrengen, zodat uiteindelijk de totale belastingopbrengst zal dalen met £ 300 mln. De begroting kan dus niet expansief worden genoemd 7).

De voornaamste vermeerdering heeft

* De auteur is verbonden aan het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen.

1) P. Bassett, *Financial Times*, 3 september 1984, blz. 6.

2) Economic Outlook, *Midland Bank Review*, zomer 1984, blz. 1.

3) *The Economist*, 5 mei 1984, blz. 17.

4) *Financial Times*, 14 maart 1984, blz. 24.

5) OECD, *Economic Outlook*, juli 1984, blz. 100.

6) Idem.

7) *Financial Times*, 15 maart 1984, blz. 25.

betrekking op de verplichting voor importeurs de BTW op ingevoerde goederen bij de import direct te betalen en niet achteraf. Dit zal voor het financiële jaar 1984-1985 f. 1.200 mln. meer opbrengen en de invoer duurder maken, omdat vele importeurs geld bij de banken zullen lenen om aan die verplichting te voldoen. Deze maatregel zal, samen met enkele accijnsverhogingen, evenwel een stijging van de kosten van het levensonderhoud in de hand werken. De regering verkiest evenwel dit risico te lopen veeleer dan door verhoging van het overheidstekort de geldhoeveelheid op te stuwten.

Het bedrag dat de overheid ongeveer moet lenen (de z.g. „public sector borrowing requirement (PSBR)”) bedroeg voor het financiële jaar 1983-1984 f. 9,8 mrd. of 3,2% van het bruto binnenlands produkt. Lawson heeft gepland dat het voor 1984-1985 slechts f. 7 mrd. zou bedragen (2,25% van het bnp). Hij rekent hierbij op stijgende inkomsten ingevolge de conjuncturele herleving. De daarop volgende jaren zou dit bedrag constant gehouden worden op f. 7 mrd. en omdat het bnp stijgt, daalt de verhouding PSBR/bnp tot 1,75% in 1988-1989 8).

Lawson wil de staatsleningen zo laag houden omdat zij één van de voornaamste oorzaken zijn van de geldschepping (de banken scheppen giraal geld in ruil voor het schatkistpapier dat ze opnemen) en hij in het kader van zijn restrictief monetair beleid de expansie van de geldomloop van jaar tot jaar wil afbouwen. Na een toename van M3 met 10,2% in 1983-1984 wil hij de groei beperken tot 6 à 10% in 1984-1985 en dan telkens met 1% per jaar verlagen zodat de groei voor 1988-1989 slechts 2 à 6% zou bedragen 9). Hij hoopt op deze wijze de stijging van de kosten van het levensonderhoud, die in de loop van het eerste halfjaar van 1984 opnieuw wat is toegenomen en van juli 1983 tot juli 1984 4,5% bedroeg 10), verder te beperken dalen tot ongeveer het peil dat in landen met een stabiele munt als de BRD of Nederland wordt bereikt.

Of dit doel realiseerbaar is blijft onzeker, want de inflatiegraad wordt door nog andere factoren bepaald dan de expansie van de geldomloop. De daling in het eerste halfjaar van de wisselkoers van het Pond Sterling ten opzichte van de voornaamste munten door de minder gunstige ontwikkeling van de betalingsbalans (de import groeit sneller dan de export) en de onzekere toekomstige ontwikkeling van de Britse kostprijzen door de sociale conflicten doet de importprijzen stijgen en verhoogt de kosten van het levensonderhoud. Ook vertonen de lonen de tendens sneller toe te nemen omdat de werknemers na de vermindering van de koopkracht van hun lonen tijdens de sterke inflatie van de jaren 1979-1982 hun oude levensstandaard willen herwinnen. Een verlaging van de werkloosheid zou uiteraard deze tendens versterken en het is waarschijnlijk ook deze overweging die er de regering toe aanzet geen echte deflatie door te voeren.

Wat de industriële politiek betreft moet worden vastgesteld dat de creatie van de

z.g. ondernemingszones maar weinig heeft bijgedragen tot de werkgelegenheid. De voordelen die aan de ondernemingen zijn toegekend zijn te bescheiden om een toevloed van bedrijven van buitenlandse bedrijven te bewerkstelligen. Een adviesbureau heeft in opdracht van de overheid berekend dat van het begin van deze politiek in de herfst van 1980 tot mei 1982 iets minder dan 300 ondernemingen zich in die zones hebben gevestigd en samen 2.900 banen hebben geschapen, waarvan slechts tweederde als nieuwe betrekkingen mogen worden beschouwd 11).

Dit is een mager resultaat voor de financiële inspanning die de overheid zich moest getroosten. In 1981-1982 werd f. 5 mln. betaald aan lokale overheden ter compensatie voor de belastingen die door de instelling van deze zones verloren gingen 12).

Meer succes had de regering met haar politiek van financiële hulp aan kleine ondernemingen. Het meest succesrijk was het waarborgsysteem dat in juni 1981 werd ingevoerd ten voordele van kleine ondernemingen. Dit systeem voorziet in een overheidsgarantie van 80% voor bankleningen aan kleine ondernemingen tot een maximaal bedrag van f. 75.000. Daarenboven wordt aan de lener een rentesubsidie verleend. De f. 150 mln. die voor het verlenen van waarborgen voor een periode van drie jaar waren voorzien, waren al na een jaar gebruikt, en een nieuw bedrag van f. 150 mln. werd onmiddellijk ter beschikking gesteld. Er moest evenwel worden vastgesteld dat 5 à 20% van de kleine ondernemingen die binnen dit schema kredieten opnamen faillieerden of in zo'n precaire toestand raakten dat hun liquidatie moest worden voorzien. Dit betekende dat het schema aan de overheid veel geld kostte 13). Daarom werd in mei 1984 de overheidsgarantie verlaagd tot 70% van het geleende bedrag. Daarenboven werd ook de interestsubsidie zo verlaagd dat de lener in het vervolg minimaal 5% in plaats van 3% op het geleende bedrag moest betalen. Dit leidde onmiddellijk tot een sterke daling van het beroep op dit systeem. In juni 1984 werden slechts 46 garanties verleend 14).

Het is duidelijk dat zonder grote financiële inspanningen van de overheid de particuliere sector de werkloosheid niet kan absorberen. Hoge subsidies aan de particuliere sector met het oog op meer werk is evenwel tegenstrijdig met de ideologie van de huidige regering die gekant is tegen overheidsbemoeienis met het economische leven. Zo'n politiek is daarenboven moeilijk te verzoenen met een restrictief monetair beleid omdat ze leidt tot hogere overheidsuitgaven.

Het vierde onderdeel van de politiek van de huidige regering tot het opheffen van de werkloosheid – de verbetering van de technologische vorming van jongeren – werd evenmin een succes. „Al sinds 1960 bestaan er in het Verenigd Koninkrijk „Industrial Training Boards” (ITB) waaraan de werkgevers uit de diverse sectoren een bijdrage moeten betalen en die met dit geld subsidies verlenen aan bedrijven die leerplaatsen scheppen. De jongeren moeten enkele cursussen volgen („off the job

training”). Dit systeem, dat in 1975 door de toenmalige Labourregering in sterke mate werd uitgebreid en aangemoedigd met overheidssubsidies, leverde niet de beoogde resultaten op. Te veel bedrijven gebruikten de jongeren als goedkope arbeidskrachten die werden ingezet voor taken zonder vormende inhoud. Dit leidde ertoe dat minder en minder jongeren dergelijke leercontracten afsloten. Van 1979 tot 1983 daalde het aantal jongeren op deze plaatsen met 40% en in de sector voor de mechanica zelfs met 50% 15). In 1981 voerde de conservatieve regering een nieuw systeem in waarbij alle jongeren onder de 18 jaar die waren tewerkgesteld de gelegenheid moesten krijgen beroepskennis te verwerven. Ook voor volwassenen zouden uitgebreide mogelijkheden tot het verwerven van nieuwe technologische vaardigheden worden geschapen.

De bespreking van de organisatie van dit alles nam evenwel veel tijd in beslag en pas in september 1983 richtte de „Manpower Services Commission” een „Youth Task Group” op die werd belast met de organisatie van een „Youth Training Scheme” (YTS). Deze stelde voor dat aan alle 16- en 17-jarigen die de school verlaten minimaal één jaar beroepsopleiding zou worden verschafte en de ondernemers die dergelijke jongeren leerovereenkomsten boden, zouden worden onderworpen aan een strenge reglementering. Het bleef evenwel bij een mooie principeverklaring. De bedrijven wilden niet investeren in de opleiding van arbeidskrachten zonder een waarborg te bezitten dat die jongeren naderhand niet naar een ander bedrijf zouden overgaan. Het YTS werd in de praktijk snel afgezwakt tot een programma dat alleen bestemd was voor 16-jarigen die geen werk vonden, m.a.w. de werknemers kregen de gelegenheid jongeren tewerk te stellen zonder zich aan de voorschriften van het YTS te onderwerpen.

Dit zette het hele systeem op de helling. Om de werkloze jongeren te kunnen plaatsen was de YTS verplicht steeds meer concessies te doen aan de werkgevers. Zo verdween de proefperiode na het jaar training in de bouwsector. In ruil daarvoor werd de verplichting aangegaan bij bedrijven uit de bouwsector 20.000 jongeren te plaatsen. Aan de inspectie van de YTG werd het advies gegeven niet streng te zijn bij de beoordelen van de opvoedende waarde van bepaalde arbeid. Dit alles heeft ten gevolge dat van de oorspronkelijke bedoeling – geen jongeren in bedrijven te laten werken

8) OECD, *Economic Outlook*, op. cit., blz. 100.

9) Idem.

10) *Financial Times*, 18 augustus 1984, blz. 1.

11) Shorter Notes: Enterprise Zones, *Survey of Current Affairs*, september 1983, blz. 278.

12) *Financial Times*, 22 februari 1984, blz. 13.

13) M. Nevin, *The Age of Illusions. The Political Economy of Britain 1968-1982*, blz. 151.

14) *Financial Times*, 31 augustus 1984, blz. 3.

15) P. Ryan, The new training initiative after two years, *Lloyds Bank Review*, april 1984, blz. 32.

zonder garantie van een degelijke beroepsvorming – niet veel overblijft 16).

De oorzaak van deze mislukking moet worden gezocht in het gebrek aan bereidheid van de conservatieve regering om grote bedragen in deze programma's te investeren. Voor training in z.g. sleutelbanen (mechanica, elektronica, autoreparatie enz.) die het bedrijf veel kost (voor een opleiding in de mechanica: £12.000) geeft de overheid slechts een subsidie van £3.000, zodat slechts weinig bedrijven bereid zijn jongeren in dergelijke sleutelbanen op te leiden 17).

De conservatieve regering is hier dus duidelijk op het verkeerde pad ingevolge haar ideologie dat de overheidsuitgaven tot een minimum moeten worden beperkt en de belastingen zoveel mogelijk moeten worden verlaagd. In de huidige situatie kan het Verenigd Koninkrijk het op gang zijnde desindustrialisatieproces niet tegengaan zonder een grote financiële inspanning te doen. In hoeverre bestaat er evenwel een alternatief voor het huidige beleid?

De oppositie

De conservatieve regering van mevrouw Thatcher heeft het voordeel dat ze beschikt over een duidelijk programma, nl. vermindering van de belastingen om het particulier initiatief aan te wakkeren, afslanking van de overheidssector om de overheidsuitgaven te verminderen en het voeren van een restrictief monetair beleid om de inflatie in te tomen. Wat de liberalen, de sociaal-democraten en de Labourpartij beogen is veel minder duidelijk. De Labourpartij is na de afscheiding van de sociaal-democratische groep wat haar ideologie betreft linkser dan de oude partij van Harold Wilson en Jimmy Callaghan. Toen in juli 1984 een nieuwe leider van de Labourpartij moest worden gekozen stemden van de 87 Labour-parlementsleden die reeds vóór 1970 in het Lagerhuis zetelden 37% voor de linkse kandidaat Kinnock en 34% voor de rechtse kandidaat Hattersley. Bij de 77 parlementsleden, die na 1970 maar vóór 1980 zitting in het parlement hadden, was de verhouding 52% tegen 26% en bij de 45 parlementsleden die na 1980 toetraden, was de verhouding 62% tegen 27% 18). Dit wijst op een duidelijk overwicht van de linkse groep onder de jongere leden. Deze zijn geneigd inzake economische politiek de theorieën te volgen van de „New Cambridge School”. De aanhangers van deze school onder leiding van prof. Wynne Godley stellen dat de overheid de vraag naar goederen moet stimuleren door een expansieve begroting. Deze politiek moet naar de mening van die school vier à vijf jaar worden volgehouden omdat het lang duurt voor de ondernemers op een toename van de vraag naar goederen reageren met een uitbreiding van hun productieapparaat en grotere tewerkstelling.

Zo'n politiek leidt evenwel tot inflatie en een tekort op de handelsbalans. De nadelige weerslag van de expansieve politiek op de handelsbalans zou volgens de „New Cambridge School” moeten worden afge-

remd door een daling toe te laten van de wisselkoers van het Pond Sterling ten opzichte van andere valuta 19). Dit betekent evenwel een vermindering van de koopkracht en werpt de vraag op in hoeverre de werknemers dit zullen aanvaarden.

Uit een recent onderzoek van de OECD naar de correlatie tussen het jaarlijkse inflatiepercentage en de mate van sociale consensus, of beter de afwezigheid van een dergelijke consensus (nl. het gemiddelde aantal werkdagen verloren door stakingen per duizend niet-landarbeiders), bleek voor de periode 1973-1979 dat dit verband vrij groot was. Landen met een lage graad van consensus vertoonden bij gelijke expansie van de geldhoeveelheid en van het reële bruto nationaal produkt een hoger inflatiepercentage. Dit werd door de auteurs verklaard uit het hogere wantrouwen in die landen van de werknemers ten opzichte van de bewering van de werkgevers dat het marginaal produkt van de arbeiders is gedaald. Voor het Verenigd Koninkrijk bleek de stakingsvariabele een groter gewicht te krijgen bij de verklaring van het inflatiepercentage dan het gemiddelde van de 18 OECD-landen 20). Een gericht inkomensbeleid zoals dat destijds door de Labour-regering van Callaghan in 1978-1979 werd gevoerd, zou het risico lopen een stakingsgolf uit te lokken die het beleid in de war stuurt. Daarenboven heeft een inkomensbeleid een slechte faam bij vele linkse socialisten en syndicalisten; ze zien er een middel in om aan de arbeiders hun rechtmatig aandeel in de productie te onthouden.

Blijft dan als laatste oplossing het beperken van de invoer door contingentering of verhoging van de invoerrechten. Niet alleen is dit prijsverhogend, maar het is ook moeilijk te rijmen met een poging de industriële productie op te voeren door meer uitvoer, daar andere landen vergeldingsmaatregelen zullen nemen. Het zou bovendien waarschijnlijk inhouden dat het Verenigd Koninkrijk uit de EG moet treden, hetgeen verdere deelname aan gezamenlijke technologische projecten als „Eurofighter” zou bemoeilijken.

Neil Kinnock, de leider van de Labourpartij, vermijdt het probleem van de verdere deelname van zijn land aan de EG aan de orde te stellen, omdat hierover in zijn partij onenigheid heerst. Hij rekent erop dat de conservatieve regering zich impopulair zal maken door de sociale uitgaven te verminderen. In de lente van 1984 heeft de minister van Sociale Zaken, Norman Fowler, namelijk een herziening aangekondigd van het systeem met het oog op substantiële besparingen 21).

Wat de Alliantie betreft, heeft geen enkele van de twee partijen een precies programma gepubliceerd ter bestrijding van de werkloosheid. Bij de Euroverkiezingen van juni 1984 behaalde de Alliantie trouwens slechts 19,5% van de stemmen tegen 26,1% bij de parlementsverkiezingen van 1983 22). Dit doet vermoeden dat ze er niet in zal slagen bij de volgende verkiezingen voldoende zetels te behalen om enige invloed uit te oefenen op de regering.

Wat de plannen van linkse economen

betreft, moet het werk vermeld worden van Michael Nevin. Deze jonge econoom, die enkele jaren als technicus heeft gewerkt voor de linkse regering van Santa Lucia in de Caraïben en nu verbonden is aan de Europese Investeringsbank, publiceerde vorig jaar een boek waarin hij een reeks richtlijnen geeft voor een links industrieel beleid, gericht op snelle afbouw van de werkloosheid. Hij bepleit hierin het verhogen van de economische groei door het ondernemen van grote openbare werken (onder meer de bouw van een tunnel onder het Kanaal) die een grote vraag naar goederen en diensten op gang zullen brengen en in ondernemingskringen een atmosfeer scheppen van meer vertrouwen in de toekomst. Voor de financiering van deze supplementaire investeringen zou de overheid een beroep moeten doen op een verhoging van de inkomstenbelasting (door afschaffing van bepaalde vrijstellingen onder meer van hypotheekrente, levensverzekeringspremies) en op leningen.

Om de particuliere investeringen aan te moedigen zouden de banken ertoe moeten worden aangezet gunstiger kredietvoorwaarden toe te staan aan ondernemingen dan aan particulieren die consumptief krediet aanvragen. Nevin meent dat het mogelijk is de investeringen op te voeren tot minstens 10% per jaar en een groei te bereiken van 5% per jaar 23). Dergelijke hoge groeivoeten zouden normaal leiden tot een daling van de werkloosheid. Dit proces zou verder worden bevorderd door het opvoeren van de investeringen in kleine arbeidsintensieve ondernemingen. Zoals de huidige conservatieve regering wenst Nevin de investeringen in de kleine ondernemingen aan te wakkeren door een garantiefonds. Hij wil ook de ontwikkeling van de coöperatieve sector bevorderen door het ter beschikking stellen van overheidsgeld aan de „Co-operative Development Agency”. Een „small funds investment company” gefinancierd uit de opbrengst van de olievelden zou daarenboven instaan voor het nemen van participaties in kleine ondernemingen 24).

Nevin moet evenwel toegeven dat het versnellen van de economische groei in het Verenigd Koninkrijk zal leiden tot betalingsbalanstekorten indien geen gelijkzinnig beleid wordt gevoerd in de andere EG-landen. Indien dit niet kan worden gerealiseerd, bepleit hij, zoals de aanhangers van de „New Cambridge School”, het toepassen van meer protectionisme, hetgeen uiteraard dezelfde vraagtekens oproept als hiervoor werden gesteld bij de bespreking van de economische doeleinden van de La-

16) Idem, blz. 35-40.

17) Idem, blz. 31 en 39.

18) *The Economist*, 28 juli 1984, blz. 23.

19) M. Nevin, op. cit., blz. 145-147.

20) J. MacCallum, *Inflation and social consensus in the seventies*, *The Economic Journal*, december 1983, blz. 784-798.

21) *The Economist*, 7 april 1984, blz. 19.

22) *The Economist*, 23 juni 1984, blz. 32.

23) M. Nevin, op. cit., blz. 164-173.

24) Idem, blz. 171.

bourpartij. Een perfecte oplossing is dus niet bereikbaar, maar waarschijnlijk heeft Nevin toch gelijk indien hij aan de huidige regering verwijt al te zeer het aspect werkloosheid bij het bepalen van haar politiek te verwaarlozen.

Besluit

Het huidige industriële beleid van de conservatieve regering is te weinig dyna-

misch om de werkloosheid op te lossen, maar het is niet zo eenvoudig een beter beleid te ontwerpen. Steeds opnieuw blijkt dat een expansief beleid weinig uithaalt omdat het spaak loopt op een te groot betalingsbalanstekort indien het niet samengaat met een gelijkgericht beleid in de voornaamste industriële landen.

Bescherming van de binnenlandse markt tegen de penetratie van buitenlandse producten door hogere douanerechten of regelmatige devaluaties van de nationale

munt, zijn voor een land als het Verenigd Koninkrijk met een geringe sociale consensus ook geen oplossing, omdat een spiraalbeweging van stijgende prijzen en lonen in zo'n situatie gemakkelijk op gang komt. Verhoging van de sociale consensus is de juiste oplossing, maar een taak die moeilijk te verwezenlijken is op korte termijn.

G. Vandewalle
